ISSN 2958-5694 (Print)
ISSN 2958-5708 (Online)

Ғылым бар жерде - жеңіс бар!
Победа там - где наука!
Victory is where science is!

Ғылыми-білім беру журналы
Научно-образовательный журнал
Scientific and educational journal

Ұлттық Ұлан Академиясының ХАБАРШЫСЫ

№3 (61) 2026

ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан

BULLETIN of the National Guard of the Republic of Kazakhstan

КОКСНВО

Журнал 2011 жылдан шыға бастады Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының басылымы Бас редакторы полковник А.Қ. Тоқышев

Ғылыми-білім беру журналы «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының ХАБАРШЫСЫ» – «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпараттандыру комитетінде тіркелген, 28 қазан 2022 ж. № KZ73VPY00058079 куәлігі.

Журнал ҚР ҒжЖБМ ҒжЖБССҚК әскери іс және қауіпсіздік бойынша негізгі қорытындыларды жариялауға, ұсынған ғылыми басылым

(2023 жылғы 28 сәуірдегі № 188 бұйрығы)

Редакцияның мекен-жайы мен телефоны: 150009, Петропавл қаласы, Ж. Қизатов к., 6. Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының академиясы.

Әскери-ғылыми орталығы Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail: Vestnik@ang.edu.kz

Журнал жылына 4 рет шығарылады

Мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді

Журнал издается с 2011 года Издание Академии Национальной гвардии Республики Казахстан

Главный редактор полковник Токушев А.К.

Научно-образовательный журнал «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының ХАБАРШЫСЫ» – «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан» зарегистрирован в Комитете информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан, свидетельство № KZ73VPY00058079 от 28 октября 2022 г.

Журнал рекомендован КОКСНиВО МНиВО РК для публикации основных результатов по военному делу и безопасности (Приказ № 188 от 28 апреля 2023 года)

Адрес и телефон редакции: 150009, г. Петропавловск, ул. Ж. Кизатова, 6, Академия Национальной гвардии Республики Казахстан.

Военно-научный центр. Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail: Vestnik@ang.edu.kz

Журнал выходит 4 раза в год

Мнения авторов не отражают точку зрения редакции

The magazine has been published since 2011. Publication of the Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan Editor-in-chief Colonel Tokushev A.K.

The scientific and educational journal "Kazakhstan Republikasy Ultty Ultans akademiyasyny KHABARSHYSY" - "BULLETIN of the Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan" is registered with the Information Committee of the Ministry of Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan, certificate No. KZ73VPY00058079 of October 28, 2022

The journal is recommended by KOKSNiVO MNiVO RK for the publication of the main results on military affairs and security (Order No. 188 of April 28, 2023)

Address and telephone number of the editorial office: 150009, Petropavlovsk, st. Zh. Kizatova, 6, Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan.

Military Science Center. Telephone: (8 7152) 50-78-88, Tel./Fax: (8 7152) 50-74-83; E-mail:
Vestnik@ang.edu.kz
The magazine is published 4 times a year
Authors' opinions do not reflect the opinion of the editors

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
EDITORIAL BOARD

Бас редакторлар / Главные редакторы / Chief editors

Тоқышев Артур Қалиақпарұлы, *магистр*
Токушев Артур Калиакпарович, *магистр*
Tokushev Artur Kaliakparovich, *master*

Бас редактордың орынбасарлары / Заместители главного редактора / Deputy chief editors

Альназиров Руслан Бейсекұлы, *философия (PhD) докторы*
Альназиров Руслан Бейсекович, *доктор философии (PhD)*
Alnazirov Ruslan Beisekovich, *Doctor of philosophy (PhD)*

Ғылыми редакторлар / Научные редакторы / Scientific editors

Иманов Амангелді Қалкенұлы, *педагогика ғылымдарының кандидаты*
Иманов Амангельды Калкенович, *кандидат педагогических наук*
Imanov Amangeldy Kalkenovich, *Candidate of Pedagogical Sciences*

Редакциялық алқа / Редакционная коллегия / Editorial board

Ахметов Жумабек Хатиоллаевич, *әскери ғылымдар докторы*
Ахметов Жумабек Хатиоллаевич, *доктор военных наук*
Akhmetov Zhumabek Khatiollaevich, *Doctor of Military Sciences*

Корабельников Александр Андреевич, *әскери ғылымдар докторы*
Корабельников Александр Андреевич, *доктор военных наук*
Korabelnikov Alexander Andreevich, *Doctor of Military Sciences*

Булойчик Василий Михайлович, *техника ғылымдарының докторы*
Булойчик Василий Михайлович, *доктор технических наук*
Buloychik Vasily Mikhailovich, *Doctor of Technical Sciences*

Рустамбаев Мирзаюсуп Хакимович, *заң ғылымдарының докторы*
Рустамбаев Мирзаюсуп Хакимович, *доктор юридических наук*
Rustambaev Mirzayusup Khakimovich, *Doctor of Law*

Серкпаев Мухтар Омирсерикович, *тарих ғылымдарының докторы*
Серкпаев Мухтар Омирсерикович, *доктор исторических наук*
Serkpaev Mukhtar Omirserikovich, *Doctor of Historical Sciences*

Петрусевич Аркадий Аркадьевич, *педагогика ғылымдарының докторы*
Петрусевич Аркадий Аркадьевич, *доктор педагогических наук*

Arkady Arkadyevich Petrusevich, *Doctor of Education*

Мырзалинова Алма Жәкімқызы, *педагогика ғылымдарының докторы*
Мурзалинова Алма Жакимовна, *доктор педагогических наук*
Murzalinova Alma Zhakimovna, *Doctor of Education*

Махмудов Розмет Муратович, *педагогика ғылымдарының докторы*
Махмудов Розмет Муратович, *доктор педагогических наук*
Makhmudov Rozmet Muratovich, *Doctor of Pedagogical Sciences*

Василевский Валерий Борисович, *әскери ғылымдарының кандидаты*
Василевский Валерий Борисович, *кандидат военных наук*
Vasilevsky Valery Borisovich, *Candidate of Military Sciences*

Әбжанов Бауыржан Садықұлы, *философия (PhD) докторы*
Абжанов Бауржан Садыкович, *доктор философии (PhD)*
Abzhanov Baurzhan Sadykovich, *Doctor of Philosophy (PhD)*

Батыров Марат Ескенұлы, *педагогика ғылымдарының кандидаты*
Батыров Марат Ескенович , *кандидат педагогических наук*
Batyrov Marat Eskenovich, *Candidate of Pedagogical Sciences*

Плешаков Анатолий Андреевич , *тарих ғылымдарының кандидаты*
Плешаков Анатолий Андреевич , *кандидат исторических наук*
Anatoly Andreevich Pleshakov, *Candidate of Historical Sciences*

Сартаев Жанбатыр Нұртайұлы, *медицина ғылымдарының докторы*
Сартаев Жанбатыр Нуртаевич , *доктор медицинских наук*
Sartaev Zhanbatyr Nurtaevich, *Doctor of Medical Sciences*

Корнилов Александр Александрович, *әскери ғылымдарының кандидаты*
Корнилов Александр Александрович, *кандидат военных наук*
Kornilov Alexander Alexandrovich, *candidate of military sciences*

Бектұрсынов Нұрбай Кеңесбекұлы, *философия (PhD) докторы*
Бектурсунов Нурбай Кенесбекович, *доктор философии (PhD)*
Bektursunov Nurbay Kenesbekovich, *Doctor of Philosophy (PhD)*

Алтынбеков Денис Шамильевич, *философия (PhD) докторы*
Алтынбеков Денис Шамильевич, *доктор философии (PhD)*
Altynbekov Denis Shamilievich, *Doctor of philosophy (PhD)*

Әбілмәжінов Алмаз Айтжанұлы , *философия (PhD) докторы*
Абильмажинов Алмаз Айтжанович , *доктор философии (PhD)*
Almaz Aitzhanovich Abilmazhinov, *Doctor of philosophy (PhD)*

Саркенқызы Ақмарал, *филология ғылымдарының кандидаты*
Саркенқызы Ақмарал, *кандидат филологических наук*
Sarkenқyzy Ақmaral, *Candidate of Philology*

Әлжанова Раушан Сайранқызы, *тарих ғылымдарының кандидаты*
Альжанова Раушан Сайрановна, *кандидат исторических наук*
Alzhanova Raushan Sairanovna, *Candidate of Historical Sciences*

Анцибор Елена Сергеевна, *магистр, оқытушы-зерттеуші*
Анцибор Елена Сергеевна, *магистр, преподаватель-исследователь*
Antsibor Elena Sergeevna, *research teacher, master*

Техникалық редактор / Технический редактор / Technical editor

Ағатаева Дана Серікқызы, *магистр*
Агатаева Дана Сериковна, *магистр*
Agataeva Dana Serikovna, *master*

Жауапты хатшы / Ответственный секретарь / Responsible secretary

Атығаев Жомарт Айтқұлұлы, *магистр*
Атыгаев Жомарт Айткулович, *магистр*
Atygaev Zhomart Aitkulovich, *master*

Жауапты менеджер / Ответственный за выпуск / Responsible manager

Усеинов Мейрбек Мамбетович, *магистр*
Усеинов Мейрбек Мамбетович, *магистр*
Usseinov Meirbek Mambetovich, *master*

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ / TABLE OF CONTENTS

ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ТЕОРИЯСЫ
ТЕОРИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
THEORY OF NATIONAL SECURITY

АБЖАНОВ Б. С. Методологические основы адаптивного противодействия террористическим угрозам в условиях цифровизации и гибридного противоборства 14

АКИМБАЕВ Е. Ж., АСИЛОВ Н. Т., ОДНОВОРЧЕНКО Д. М., ТЛЕГЕНОВ К. Н., СЕМЧЕНКО А. Г. Совершенствование учебно-материальной базы допризывной подготовки в контексте обеспечения национальной безопасности 22

АКЫЖАНОВ Р. Ж., ЯКУБОВ Р. А., КАБЫЛБЕКОВ Б. О. Роль и место национальной гвардии в противодействии современным угрозам национальной безопасности государства 35

БЕНКЕ А. А. Этические и правовые основы применения силы подразделениями Национальной гвардии Республики Казахстан: принципы соразмерности и необходимости 49

ЕРИНБЕТОВА Л. К., САТАНОВА Л. М., МАДАЛИЕВ Т. П., РЮСТЕМОВА Ж. А. Шет елдердегі қылмыстық жазалар мен балама ықпал ету шараларын салыстырмалы құқықтық зерттеу 57

ИСКАКОВ А. М. Анализ наиболее вероятных угроз национальной безопасности Республики Казахстан в современных условиях 69

КОЙШИГАРИНА Г. М., МҰҚЫШЕВ А. А. Таяу шығыс геосаясатындағы ормуз бұғазы әскери-стратегиялық маңызы туралы мәселеге 78

MATYSHEVA A. M. Establishing criminal liability for spiking: problems and prospects of legal regulation 86

МЕНДЫБАЕВА С. А., БЕНКЕ А. А. Қазақстан Республикасының жаңа конституциясы преамбуласындағы адам құқықтары мен «Әділетті Қазақстан» қағидаларының құқықтық-философиялық негіздері 97

МЫРЗАГУЛОВ Н. М., САРСЕНБАЕВА Б. Б. Оперативно-тактическая модель противодействия незаконному обороту оружия в Республике Казахстан: доказательственная цепочка, процессуальные фильтры и сетевой подход 106

СЕКЕНОВ Д. А., СЫЗДЫКОВ А. Ж., МУКАНОВ Д. Ж. Правовые механизмы противодействия экстремизму и терроризму в Казахстане: системные риски и приоритеты совершенствования 123

ТУГЕЛБАЕВ У. Е., ЖУМАТАЕВ А. Н., СМЕТОВ К. Т. Возможности использования искусственного интеллекта в правоохранительной деятельности по противодействию финансовой преступности и преступлениям, совершаемым с использованием криптовалют 131

ШАПАШЕВ М. А., АЛЬНАЗИРОВ Р. Б., КЕНЖЕБАЕВА А. М., НУРСЕИТОВ Н. Г. Ұжымдық қауіпсіздік туралы шартты ұйымдастыру форматындағы әскери-техникалық ынтымақтастықтың мазмұны және мағынасы 140

ШИДЕМОВ А. Г., МАТЫШОВА А. М. Педофильный инцест как угроза национальной безопасности: уголовно-правовые и криминологические аспекты противодействия в Республике Казахстан 151

ТАРИХ. ТАКТИКА ЖӘНЕ ЖЕДЕЛ ӨНЕР
ИСТОРИЯ. ТАКТИКА И ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО
HISTORY. TACTICS AND OPERATIONAL ART

АБДЫКУЛОВ А. А., КОЙЧЫКУЛОВ К. Ж., БАТАЛЫГИН И. А., ФЕДОСЕЕНКО К. В. Особенности тактических действий траншейной войны 163

АБИЛЬМАЖИНОВ А. А., АВЕНОВ Т. К., САРЖАНОВ К. Ж. Теоретические положения и практические рекомендации в теорию тактики национальной гвардии по вопросам управления, взаимодействия и всестороннего обеспечения 168

АЛЬЖАНОВА Р. С., МЕЙРАМОВА А. Б. Система лагерного питания в КАРЛАГЕ: нормативные предписания и практика их нарушения (по документам НКВД) 176

БАЙМАНОВ А. А. Әскери саладағы сыбайлас жемқорлықтың Генезисі мен дамуы: тарихи талдау 190

БЕЙСЕНОВ Е. А., УСЕИНОВ М. М. Философский анализ применения сил и средств Национальной гвардии Республики Казахстан при массовых беспорядках в условиях современных гибридных угроз 199

БЕКТУРСУНОВ Н. К. Опыт и практика применения иностранных войск и специальных подразделений в спецоперации 207

ДАРКЕЕВ Е. К., КАБЖАПАРОВ Б. У. Особенности тактики действий боевого разведывательного дозора в наступлении 217

ЖАМПЕИСОВ Г. Н., АБДЫКАЛЫКОВ А. Т., ИСКАКОВ А. М. Концептуальная модель пункта управления бригады Национальной гвардии Республики Казахстан в условиях современных угроз 224

КАБЖАПАРОВ Б. У. Современные подходы к ведению оборонительного боя общевойсковым подразделением 239

КОЖАГУЛОВ Н. С. Теория и практика применения военных карт 249

КУЛЬБАЕВ Ж. Ж. Внедрение и использование средств визуализации при подготовке и несении службы по охране объектов уголовно-исполнительной системы с личным составом караулов 255

КУПТИКБАЕВ Д. К. О сущности боевой мощи вооруженных сил 266

МЕЙРБЕКОВ Е. Н., НУРТАЕВ М. К., КАДИРКУЛОВ Ш. К. Современные вооруженные конфликты, их сущность и факторы возникновения 279

МОЛДАБЕКОВА Ж. А., СЕРКПАЕВ М. О. Байжігіт Жантеліұлы — тархан рода Атығай: военный предводитель и казахско-российские взаимоотношения в Северном Казахстане (1740–1760-е гг.) 286

ТОКУШЕВ А. К. Концептуальная модель органа управления временной оперативной группировки регионального командования Национальной гвардии при противодействии захвату или блокаде отдельной местности (объектов) деструктивными силами 294

ҚАБЫЛБЕКОВ Б. О. Жиынтық тактикалық топ ұғымының анықтамасын нақтылау мәселелері 306

ТЕХНИКА ЖӘНЕ ҚАРУ-ЖАРАҚ. ӘСКЕРИ ТЫЛ
ТЕХНИКА И ВООРУЖЕНИЕ. ВОЙСКОВОЙ ТЫЛ
TECHNIQUE AND ARMAMENT. MILITARY LOGISTICS

ГАЛИЕВ В. Н., ШАЯХМЕТОВ К. С., АХМЕТЖАНОВ А. С., ГАБДУЛЛИН А. А. Особенности планирования работы автобронетанковой службы в подразделениях оперативного назначения Национальной гвардии Республики Казахстан 314

КАДИРКУЛОВ Ш. К., ОСПАНОВ Ж. С., БЕКМУРЗАЕВ Б. Ж., АХМЕДОВ Д. Ш., АНЕТБАЕВ А. А. Расчеты электрических параметров БПЛА квадрокоптерного типа на кабеле- тросе 322

КЛИМОВ Э. В., ЭЧИН В. Е., БРАЛИНОВ А. А. Роль и место средств радиолокационного обнаружения в системе инженерно-технического оборудования охраны казахстанской части акватории каспийского моря 334

КАЗКЕЕВ Б. М., САРЖАНОВ К. Ж., БАЙБУСИНОВ М. Н. Снабжение подразделений территориальной обороны в условиях начального периода вооруженного конфликта: анализ украинского опыта и предложения для системы территориальной обороны Республики Казахстан 346

КОРАБАЕВ Ж. А., ГРОСКОП Р. В. В вопросах дополнения имеющейся классификации новыми классификационными признаками современных средств диагностирования систем бронетанкового вооружения 358

САЙФУДИНОВ Р. К., НИКИТЕНКО Д. В. Совершенствование методики подготовки стрелка-автоматчика 364

ТЛЕУЖАНОВ Б. М., КУЛЬБАЕВ Ж. Ж. Маныздымемлекеттік объектілерді күзету үшін қолданылатын инженерлік-техникалық күзету құралдарының ерекшеліктері 370

ШАЯХМЕТОВ К. С., ГАЛИЕВ В. Н., МАКИН А. М., ПОПОВСКИЙ С. А., МИНЧЕНКО Л. А. Роль технической разведки в техническом обеспечении во время военного конфликта в Нагорном Карабахе 376

БІЛІМ ЖӘНЕ ТӘРБИЕ ТЕОРИЯСЫ МЕН ӘДІСТЕМЕСІ
ТЕОРИЯ И МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ
THEORY AND METHODOLOGY OF EDUCATION AND UPBRINGING

АЛЬНАЗИРОВ Р. Б., АКИМБАЕВ Е. Ж., ШАПАШЕВ М. А., АЛТЫНБЕКОВ Д. Ш., КЕНЖЕБАЕВА А. М. Научно-технологическая платформа как эффективность повышения инновационной деятельности научно-исследовательских работ в высшем военном учебном заведении 383

АТЫГАЕВ Ж. А. Теоретико-методологические основы научно-методического сопровождения преподавателей в условиях цифровой трансформации высшего военного образования 400

БАЛТАБЕКОВ А. С., ИМИРОВ С. К. Правовая культура и правосознание офицера национальной гвардии в архитектонике современного государства: теоретико-прикладной аспект 409

БЕЛЯЛОВ Р. Д. Теоретическая модель и формула интегральной оценки дисциплинированности военнослужащих национальной гвардии республики казахстан 416

ГРИШМАНОВ Р. В., ЗЕРНОВ Д. Ю., НУСУПОВ М. Т., МУЛЬДИНОВ Р. Т. Организационно-педагогические условия формирования у курсантов навыков оперативного реагирования в процессе физической подготовки 426

ДАКЕНОВ К. М., МУХАМЕТЖАНОВ А. М., КОРОСТЕЛЕВА Н. А. Оценка психологической и психофизиологической готовности курсантов к действиям в чрезвычайных ситуациях 434

ЕГОРОВ В. С., ХАСЕНОВ К. А. Научно-методические основы развития системы обучения тактике служебно-боевого применения курсантов академии Национальной гвардии Республики Казахстан 444

ЕЛЬЖАНОВ Д. Ш., ФАЙЗУЛИН А. К., КАРАЕВ У. Т., НУРГОЖАНОВА А. С. Әскери қызметшілердің дене дамуы мен еңбек өтімін арттыру теориясы мен практикасы 450

ИМАЖАНОВА Г. С. Ішкі істер органдарындағы тәрбие процесі қызметкерлердің құқыққа қайшы мінез-құлқының алдын алу факторы ретінде 459

ИМАНОВ А. К. Трансформация методов тактико-специальной подготовки подразделений в условиях цифровизации военного образования 467

ЛОГВИНЕНКО Д. В., АТЫГАЕВ Ж. А. Состояние и тенденции развития научно-методического сопровождения педагогических кадров в технологически насыщенной образовательной среде военного вуза 479

МОЛДАЗЫМ Н. М., ИСАБЕКОВ М. К., КЕУЕНОВ К. Т. Международные подходы к формированию профессиональных компетенций сотрудников органов государственного контроля в условиях цифровизации автомобильных пунктов пропуска 491

МУЛЬДИНОВ Р. Т., ГРИШМАНОВ Р. В., АРЖАКОВ В. В., МУЛЬДИНОВА Э. С. Іссапарлар кезеңінде шектеулі қозғалыс белсенділігі жағдайында рекреациялық жаттығуларды қалыптастыру әдістемесі 506

МУХАМЕТЖАНОВ А. М., КАБАКОВ Н. Д., АТИШЕВ М. М., ДАКЕНОВ К. М. Психофизиологические механизмы адаптации курсантов национальной гвардии республики казахстан к повышенной учебно-служебной нагрузке 513

НУЖИН А. В. Интеллектуальные обучающие системы на основе нейросетей в подготовке курсантов продовольственного обеспечения 521

НУСУПОВ М. Т. Исследования антропометрических показателей, двигательной подготовленности и их важности в борьбе дзюдо 528

СИДИКОВ Б. С., ИМИРОВ С. К. Цифровизация управления воспитательной и идеологической работой в боевой обстановке 535

ТАЛАСОВ М. К., АКБЕРГЕН А. , АСИЛОВ Н. Т. Система дисциплинарных мер в отношении военнослужащих: опыт вооружённых сил турции 545

ТУРТАЕВ А. К. Профилактика профессионального выгорания у военнослужащих Национальной гвардии Республики Казахстан: современное состояние и практические решения 558

ТУРУНТАЕВА А. А., САРСЕКОВ Б. С. Әскери құқық пен тәртіптің түсінігі мен қызметтерін құқықтық талдаудың өзектілігі 566

ТЕЛЕУЖАНОВ С. К., АЛДИЯРОВ Е. Т., КАЛИЕВ Б. А. Әскери қызметшілердің жеке өмірі қылмыстық-құқықтық қорғаудың объектісі ретінде 576

ӘОЖ: 355.02
ҒТАМР: 78.01.01

ТЛЕУЖАНОВ Б.М.[1], КУЛЬБАЕВ Ж.Ж.[2]

[1] магистр, заместитель начальника кафедры, Академия Национальной гвардии Республики Казахстан, Petropavlovsk, Казахстан, ORCID: 1

[2] ұлттық қауіпсіздік және әскери іс магистрі, қызметтік-жауынгерлік қолдану тактикасы кафедрасының бастығы, Қазақстан Республикасы Ұлттық ұлан академиясы, Петропавл қ., полковник. E-mail: Kulbayev.75@mail.ru.

МАНЫЗДЫ МЕМЛЕКЕТТІК ОБЪЕКТІЛЕРДІ КҮЗЕТУ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛАТЫН ИНЖЕНЕРЛІК-ТЕХНИКАЛЫҚ КҮЗЕТУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Андатпа. Қазіргі тыныш емес заманда маңызды мемлекеттік объектілердін қауіпсіздігіне үлкен мән беріледі қорғау мен қадағалаудың қазіргі заманғы инженерлік-техникалық құралдарын (бұдан әрі - ИТКҚ), ММО объектілерінің қауіпсіздігін ұйымдастырудың жаңа технологиялары мен тәсілдерін қолдану, сондай-ақ оларды ИТКҚ кешендерімен жарақтандыру саласында бірыңғай техникалық саясатты қалыптастыру негізінде қылмыстық элементтерге қарсы іс-қимыл жүйесін құруды көздейді. Маңызды мекемелерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуде заманауи техникалық құралдарды пайдалану қауіпсіздік режимді қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін арттырады, қызметкерлердің міндеттерді сапалы орындауын жеңілдетеді, олардың жеке қауіпсіздік дәрежесін арттырады.

Түйінді сөздер: мемлекеттік маңызды объект, қарауыл, қауіпсіздік жүйелері, бейнебақылау жүйесі, күзет техникалық құралдар, дабыл жүйесі, қадағалау.

ТЛЕУЖАНОВ Б.М.[1], КУЛЬБАЕВ Ж.Ж.[2]

[1] магистр, заместитель начальника кафедры, Академия Национальной гвардии Республики Казахстан, Petropavlovsk, Казахстан, ORCID: 1

[2] начальник кафедры тактики служебно-боевого применения, магистр национальной безопасности и военного дела Академии Национальной гвардии Республики Казахстан, г. Петропавловск, полковник. E-mail: Kulbayev.75@mail.ru.

ОСОБЕННОСТИ ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ОХРАНЫ, ПРИМЕНЯЕМЫХ ПРИ ОХРАНЕ ВАЖНЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОБЪЕКТОВ

Аннотация. В наше неспокойное время большое значение придается безопасности важных государственных объектов, предусматривающих создание системы противодействия преступным элементам на основе применения современных инженерно-технических средств охраны и надзора (ИТОС), новых технологий и способов организации безопасности объектов ВГО, а также формирования единой технической политики в области их оснащения комплексами ИТСО. Использование современных технических средств в обеспечении безопасности учреждений образования повышает эффективность мероприятий по обеспечению режима безопасности, облегчает качественное выполнение обязанностей сотрудниками, повышает степень их личной безопасности. В современных условиях выполнения служебных обязанностей очевидна

необходимость дальнейшего совершенствования деятельности по обеспечению безопасности. Зарубежный опыт обеспечения безопасности объектов широкое применение передовых технологий и процессов его реализации.

***Ключевые слова**:* объект государственного значения, караул, системы безопасности, системы видеонаблюдения, технические средства охраны, системы сигнализации, наблюдения.

TLEUZHANOV B.M.[1], KULBAEV Z.Z.[2]

[1] *магистр, заместитель начальника кафедры, Академия Национальной гвардии Республики Казахстан, Petropavlovsk, Казахстан, ORCID: 1*

[2] *Head of the Department of Tactics of Service and Combat Use, Master of National Security and Military Affairs of the Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan, Petropavlovsk, Colonel. E-mail: Kulbayev.75@mail.ru.*

FEATURES OF SOME ENGINEERING TECHNICAL SECURITY EQUIPMENT USED IN THE PROTECTION OF STATE OBJECTS

***Annotation**.* In today's restless time, great importance is attached to the security of important state facilities, which involves the creation of a system of countering criminal elements on the basis of the formation of a unified technical policy in the field of applying modern engineering and technical means of protection and supervision (ITCS), new technologies and approaches to organizing the security of MMO facilities, as well as equipping them with ITCs complexes. The use of modern technical means in ensuring the safety of manizdy institutions increases the effectiveness of measures to ensure the safety regime, facilitates the high-quality performance of duties by employees, and increases the degree of their personal safety. In modern conditions of performance of official duties, the need for further improvement of security activities is clearly visible. Foreign experience in ensuring the safety of facilities widespread use of advanced technologies and trends in its implementation.

***Keywords**:* object of national importance, guard, security systems, video surveillance systems, security equipment, alarm systems, surveillance.

Қазіргі тыныш емес заманда маңызды мемлекеттік объектілердің қауіпсіздігіне үлкен мән беріледі қорғау мен қадағалаудың қазіргі заманғы инженерлік-техникалық құралдарын (бұдан әрі - ИТКҚ), ММО объектілерінің қауіпсіздігін ұйымдастырудың жаңа технологиялары мен тәсілдерін қолдану, сондай-ақ оларды ИТКҚ кешендерімен жарақтандыру саласында бірыңғай техникалық саясатты қалыптастыру негізінде қылмыстық элементтерге қарсы іс-қимыл жүйесін құруды көздейді.Маныздыы мекемелерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуде заманауи техникалық құралдарды пайдалану қауіпсіздік режимді қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін арттырады, қызметкерлердің міндеттерді сапалы орындауын жеңілдетеді, олардың жеке қауіпсіздік дәрежесін арттырады.

Түйінді сөздер:*мемлекеттік маңызды объект, қарауыл, қауіпсіздік жүйелері, бейнебақылау жүйесі, күзет техникалық құралдар, дабыл жүйесі, қадағалау.*

Мемлекеттік маңызды объектілерді қорғауда инженерлік-техникалық құрылыстардың ИТКҚ маңызы зор. Оларға турникеттер, бейнебақылау жүйелері,

қозғалыс сенсорлары, тікен сым тосқауылдары кіреді. Әрбір объектінің айналасында бақылау-із жолағы жабдықталады. Турникеттер шлюз-диск принципі бойынша жасалған. Сақшы немесе келуші кірді-оның артындағы металл есік тарс жауып тұрды. Егер рұқсаттама қағазы дұрыс болса, бақылаушы екінші есікті ашады, адамды кәсіпорын аумағына кіргізеді, егер жоқ болса, бұзушы дабыл тобы келгенге дейін бұғатталған күйінде қалады. Сақшының бекеті оқ өткізбейтін әйнекпен жабдықталған. ИТКҚ бейнебақылау жүйелері жасанды интеллект принципін қолданады. Олар тыйым салынған аймақта кім пайда болғанын автоматты түрде анықтай алады - жануар немесе адам. Оқиға орнына дабыл тобы келеді, ол қорғалатын аумаққа кіру әрекетін тоқтатуы керек.

Мемлекеттік маңызды объектілерді күзетуді қарауылдар, гарнизондар мен заставалар, сондай-ақ олардан бөлінетін әскери нарядтар жүзеге асырады. Объектілерді күзету жүйесі ведомствоаралық комиссиялардың актілерімен айқындалады. Қарауылға, гарнизонға, заставаға периметрі бойынша объектіні күзету бойынша учаске тағайындалады. Учаскенің ұзақтығы объектінің ерекшеліктеріне, жергілікті жердің сипаты мен тактикалық қасиеттеріне, тыйым салынған (бақыланатын) аймақтарды инженерлік-техникалық күзет құралдарымен жабдықтауға (бұдан әрі - ИТКҚ), көлік құралдарының болуына және жол желісінің жай - күйіне байланысты және мыналарды құрауы мүмкін: тыйым салынған аймақтарды күзету кезінде 4-6км дейін; бақыланатын аймақтарды күзету кезінде-7км дейін; су учаскелерінде - 10 км дейін.

Техникалық күзет құралдары объектілерді күзетудің сенімділігін арттыру және қарауылдың жеке құрамының санын қысқарту мақсатында қолданылады. Оларға мыналар жатады: периметрлік және Объектілік анықтау құралдары, алдын алу және әсер етудің техникалық құралдары, Ақпаратты жинау және өңдеу аппаратурасы, объектіге кіруді басқару (бақылау) құралдары, техникалық бақылау құралдары, электрмен қоректендіру жүйелері, кабельдік және сымды желілер, объектілерді күзету жүйесінің байланыс құралдары, сондай-ақ техникалық күзет құралдарын пайдалануды қамтамасыз ету құралдары[1].

Техникалық күзет құралдарын қолдана отырып, объектілерді күзетудің сенімділігіне:

- техникалық күзет құралдарының түрін дұрыс таңдау және оларды бекеттердегі инженерлік тосқауылдармен және құрылыстармен кешенде пайдалану;

- күзет құралдарын орнату және оларды бүркемелеу бойынша өткізілетін іс-шаралардың жасырындығы; оларды орнатуға және пайдалануға жіберілген адамдар тобын шектеу;

- техникалық күзет құралдарын нақты лауазымды адамдарға бекіту арқылы қол жеткізіледі; жоғары сапалы монтаждау, тұрақты қызмет көрсету және олардың жай-күйін бақылау;

- техникалық күзет құралдары іске қосылған кезде қарауылдың жеке құрамының қырағылығы мен уақтылы іс-қимылдары.Арнайы объектілерді қорғауды күшейту үшін күзеттің құрамдас бөлігі болып табылатын физикалық қорғау құралдарының жүйесі қолданылуы мүмкін. Оны пайдалану және қолдану тәртібі тиісті нұсқаулықтар мен нұсқаулықтармен анықталады.

Объектіде қолданылатын техникалық күзет құралдарының түрі мен саны оның маңыздылығына, физикалық-географиялық, пайдалану және басқа да ерекшеліктеріне байланысты анықталады. Ескертудің және әсер етудің техникалық құралдары оларды пайдалану жөніндегі нұсқаулықтар мен нұсқаулықтарға сәйкес зарядталады және сақтандырғыштары (бұғаттары) қосылған зарядталған күйде күзетілетін объектілерде болады[2].

Техникалық күзет құралдарының, өрт дабылының ақпаратын жинау және өңдеу аппаратурасы қарауыл үй - жайында, қарауыл бастығының бөлмесінде немесе осы үшін арнайы арналған-пульттік бөлмеде орнатылады. Техникалық күзет құралдарының үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету үшін дербес (резервтік) қуат көзі белгіленеді. Объектілер белгіленген нормалар мен тізбелерге сәйкес өрт дабылымен жабдықталады. Күзеттің техникалық құралдарын ақаусыз күйде ұстауды осыған арналған штаттық бөлімше, ал ол болмаған кезде - әскери бөлімнің командирі (объектінің бастығы) тағайындаған офицер немесе техник мамандар пайдалану тобы жүзеге асырады.Техникалық күзет құралдарымен жабдықталған объектілерді күзету және қорғау сақшылар қойыла отырып, бақылау-күзет топтарының кезекшілік тәсілімен немесе аралас тәсілмен жүзеге асырылуы мүмкін. Бақылау-күзет топтарының кезекшілік тәсілі негізгі болып табылады.

Техникалық күзет құралдарының ақпаратын жинау және өңдеу аппаратурасын бақылауды қарауыл бастығының техникалық күзет құралдары жөніндегі (оператор), ал ол болмаған кезде - қарауыл бастығы немесе оның көмекшісі жүзеге асырады.Бақылау-күзет топтарының кезекшілігі оператордың техникалық күзет құралдарының ақпаратын жинау және өңдеу аппаратурасын үздіксіз бақылауынан, сақшы бекеттерінің бақылау-күзет топтарының мерзімді тексеруінен және техникалық күзет құралдары рұқсатсыз іске қосылған жағдайда олардың іс-әрекетке тұрақты дайындығынан тұрады.Әрбір объектіні қорғау, сондай-ақ оны іске асыру тәсілдері қатаң жеке болып табылады. Қорғанысты құру жолдары көбінесе объектінің қандай күйде екендігіне байланысты: жобалау, салу немесе пайдалану сатысында, ол қандай аумақты алып жатыр, онда қандай материалдық

құндылықтар шоғырланған және т.б. мәселелер. Объектіге тән барлық ерекшеліктерді ескере отырып, жобалау кезеңінде қорғаныс негіздерін құрған жөн. Өкінішке орай, бұл нысанда әрлеу жұмыстары аяқталған кезде және осыған байланысты Тапсырыс беруші әдетте жұмыстың қымбаттауына әкелетін қосымша талаптар қойған кезде есте қалатынын айту керек[3]. Қорғау жүйесінің тиімділігі-жүйенің объектіні жеке тұлғалардың (бұзақылардың) қасақана құқыққа қайшы (рұқсатсыз) әрекет көздері болып табылатын қауіптерден қорғауды қамтамасыз ету жөніндегі өзінің негізгі нысаналы функциясын орындау ықтималдығы. Шешілетін міндеттердің күрделілігін ескере отырып, ақшаны ұтымды және тиімді пайдалану принциптеріне сүйене отырып, қорғаныс жүйесін құру мыналарға негізделуі керек: ақылға қонымды шаралар жеткіліктілігі; нақты құқықтық негізде; ұйымдастырылған дене шынықтыру қызметі; техникалық қорғау құралдарының оңтайлы құрамы.Осы қағидаттарды іске асыру объектілердің қауіпсіздік жүйесін жобалау және енгізу кезінде кешенді тәсілді талап етеді.

Ақпаратты беру тәсілі бойынша өңдеу Аналогтық- күзет жүйелерінде қабылдау-бақылау құралы (ҚБҚ) тұтынылатын токты өлшеу арқылы бір немесе бірнеше дабыл пойыздарының (ШС) күйін бақылайды. Электр тізбегіне қосылған детектор іске қосылған кезде ШС кедергісі өзгереді және дабыл режиміне өтеді. Аналогтық қауіпсіздік жүйесінің кемшілігі-бұл датчиктің қайсысы жұмыс істегенін анықтаудың қиындығы, өйткені датчиктер кедергісіне бірдей әсер етеді.

Адрестік-қауіпсіздік жүйелері күрделі архитектураға ие, жүйені тұтастай басқарады бас қашықтан басқару пульті немесе компьютер. Мекен-жай күзет жүйесінің жұмысында әр детектордың өз мекен-жайы болғандықтан, оператор қай сенсордың жұмыс істегенін оңай анықтай алады және дереу әрекет ете алады[4].

Объектілер жобаға арналған тапсырмаға сәйкес күзет сигнализациясы жүйесінің шекараларымен жабдықталуы тиіс. Болжамды қауіптердің түріне байланысты күзет дабылының бірінші шекарасы бұғатталуы тиіс: объектіні қоршау, кіреберіс есіктер, тиеу-түсіру люктері, қақпалар, қақпалар-енуге, ашуға, бұзуға және сындыруға; ағаш, шыны және шыны конструкциялар-ашу, бұзу және сындыру; басқа заңды және жеке тұлғалардың үй-жайлары орналастырылатын қабырғалар, жабындар мен қалқалар-қирауға және сынуға; желдету қораптары, мұржалар, қимасы 200х200 миллиметрден асатын коммуникацияларды енгізу/шығару орындары - бұзылуға және сынуға.

Объектідегі байланыс және дабыл жүйелерінің тарату шкафтары құлыпқа жабылуы, қызмет көрсетуші персоналмен және күзет ұйымының өкілімен (ол болған кезде) пломбалануы (мөрленуі), күзет дабылымен бұғатталуы және ішкі күзет пультінің жекелеген нөмірлеріне, ал ішкі күзет пульті болмаған кезде - дабыл

дабылы жүйесінің құрамындағы ПҚО-ға қосылуы тиіс.

Осылайша, мақаланы түйіндей келе мемлекеттік маңызды объектілерді күзетуде заманауый ИТКҚ қолдану ықтимал, бұл күзет құралдары қазіргі заман талаптарына сай болу керек. Бұнымен тоқтамай әрі қарай дамытып ИТКҚ жабдықталуын күшейту керек сонымен қатар ұшақсыз ұшу аппаратарын енгізіп осыған қарсы күрес құралдарын дамыту керек

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Е. Е. Масленников қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінің күзетін қамтамасыз етуде автоматтандырылған (роботтандырылған) күзет және бейнебақылау жүйелерін қолдану туралы мәселеге // институт хабаршысы:. 2015. № 3 (31). 76-79 б.
2. Нұрмаханов М., Чеботарев А., Біріктірілген қауіпсіздік жүйесі (оқулық: Петропавл 2024).
3. Акчурин А.В. Инженерлік-техникалық күзет құралдарын пайдалануды ұйымдастыру және оларға техникалық қызмет көрсетуді жүргізу. — 2016. — No 1 (92). — 35–43-беттер.
4. Арнайы техника және ақпараттық қауіпсіздік: оқулық / ред.В. И. Кирина. - М.: Ресей ІІМ АУ. 2000 ж.

REFERENCES:

1. E. E. Maslennikov qylmystyq-atqaru zhuyesi mekemelerining kuzetin qamtamasyz etude avtomattandyrylghan (robottandyrylghan) kuzet zhane beynebaqylau zhuyelerin qoldanu turaly maselege // institut khabarshysy:. 2015. № 3 (31). 76-79 b.
2. Nurmakhanov M., Chebotarev A., Biriktirilgen qauipsizdik zhuyesi (oqulyq: Petropavl 2024).
3. Akchurin A.V. Inzhenerlik-tekhnikalyq kuzet quraldaryn paydalanudy uyymdastyru zhane olargha tekhnikalyq qyzmet korsetudi zhurgizu. — 2016. — No 1 (92). — 35–43-better.
4. Arnayy tekhnika zhane aqparattyq qauipsizdik: oqulyq / red.V. I. Kirina. - M.: Resey IIM AU. 2000 zh.

Журнал 2011 жылдан шыға бастады Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының басылымы Бас редакторы полковник А.Қ. Тоқышев

Ғылыми-білім беру журналы «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының ХАБАРШЫСЫ» – «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан» Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпараттандыру комитетінде тіркелген, 28 қазан 2022 ж. № KZ73VPY00058079 куәлігі.

Журнал ҚР ҒжЖБМ ҒжЖБССҚК әскери іс және қауіпсіздік бойынша негізгі қорытындыларды жариялауға, ұсынған ғылыми басылым

(2023 жылғы 28 сәуірдегі № 188 бұйрығы)

Редакцияның мекен-жайы мен телефоны: 150009, Петропавл қаласы, Ж. Қизатов к., 6. Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының академиясы.

Әскери-ғылыми орталығы Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail: Vestnik@ang.edu.kz

Журнал жылына 4 рет шығарылады

Мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді

Журнал издается с 2011 года Издание Академии Национальной гвардии Республики Казахстан

Главный редактор полковник Токушев А.К.

Научно-образовательный журнал «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясының ХАБАРШЫСЫ» – «ВЕСТНИК Академии Национальной гвардии Республики Казахстан» зарегистрирован в Комитете информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан, свидетельство № KZ73VPY00058079 от 28 октября 2022 г.

Журнал рекомендован КОКСНиВО МНиВО РК для публикации основных результатов по военному делу и безопасности (Приказ № 188 от 28 апреля 2023 года)

Адрес и телефон редакции: 150009, г. Петропавловск, ул. Ж. Кизатова, 6, Академия Национальной гвардии Республики Казахстан.

Военно-научный центр. Телефон: (8 7152) 50-78-88, Тел./факс: (8 7152) 50-74-83; E-mail: Vestnik@ang.edu.kz

Журнал выходит 4 раза в год

Мнения авторов не отражают точку зрения редакции

The magazine has been published since 2011. Publication of the Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan Editor-in-chief Colonel Tokushev A.K.

The scientific and educational journal "Kazakhstan Republikasy Ultty Ultans akademiyasyny KHABARSHYSY" - "BULLETIN of the Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan" is registered with the Information Committee of the Ministry of Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan, certificate No. KZ73VPY00058079 of October 28, 2022

The journal is recommended by KOKSNiVO MNiVO RK for the publication of the main results on military affairs and security (Order No. 188 of April 28, 2023)

Address and telephone number of the editorial office: 150009, Petropavlovsk, st. Zh. Kizatova, 6, Academy of the National Guard of the Republic of Kazakhstan.

Military Science Center. Telephone: (8 7152) 50-78-88, Tel./Fax: (8 7152) 50-74-83; E-mail: Vestnik@ang.edu.kz

The magazine is published 4 times a year

Authors' opinions do not reflect the opinion of the editors

Басуға 28.08.2026 ж. қол қойылды. Форматы 60х84/8
Офсет басылымы. Офсет қағазы. 34,8 есепті баспа табағы.
Таралымы 25 дана.

Баспахананың мекен-жайы: 150009, Петропавл қ., Ж. Кизатов к., 6,
Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланы академиясы
Әскери-ғылыми орталығы

Подписано в печать 28.08.2026 г. Формат 60х84/8
Печать офсетная. Бумага офсетная. Уч.-изд. л. 34,8 п.л. Тираж 25 экз.

Адрес типографии: 150009, г. Петропавловск, ул. Ж. Кизатова, 6,
Академия Национальной гвардии Республики Казахстан
Военно-научный центр